

T-kuckó

T +

T-HANGOLÓ

Mondogassuk előbb lassan, jól artikulálva, majd egyre gyorsulva:

- tatá-teté-tití-totó-tütű-tatá-teté-tití-totó-tütű...
- titi-tutu-tete-toto-tété-tütü...
- pata-pete-piti-poto-pötö-pata-pete-piti-poto-pötö...
- atta-ette-itti-uttu-üttü-atta-ette-itti-uttu-üttü
- ratata-rátátá-retete-rétété-rititi...

Ejtsük tisztán a következő szósorokat, szókapcsolatokat, majd mondjunk egy-egy szósort gyorsabban, nyelvgyötrőként ismételve:

- pata, pita, pete, pite
- patkó, piktor, tetkó, Viktor
- Petike, Katika, pepita, patika

Ejtsük tisztán a következő szópárokat, ikerszavakat, majd mondjuk az egész szósort gyorsabban, nyelvgyötrőként:

- tipeg-topog
- pitteg-pattog
- szedett-vedett
- teszetosza

Felelgető

Páronként, mintha testvérek beszélgetnének, mondják egymásnak az alábbi mondatokat a gyerekek! Tiszta ejtéssel, nyugodt tempóban, majd ismételve és gyorsítva a tempót:

– Túrót ettem.	– Tejet ittam.
– Tésztát ettem.	– Vizet ittam.
– Táskát vittem.	– Szatyrot hoztam.
– Tarisznyát vittem.	– Hátizsákot hoztam.

A párok álljanak fel egymással szemben, két kezüket ökölbe szorítva tartsák maguk elé, és a *Túrót ettem, vaját ettem* kezdetű mondókát mondogatva számolják ki, melyik a tudós kéz! Negyed értékenként kerül sor egy ökölre, ilyenkor mintha egy láthatatlan kéz számolna, mélyebbre mozdul az ököl. Amelyik ökölre az utolsó ütem jut, az kiesik a számolásból, és a játékos a háta mögé dugja. Az utolsó helyén maradó ököl lesz a tudós: csak ő tudja, hová tűnt a túró és a vaj. A játékos a pocakjára mutat vele.

Túrót ettem, vaját ettem,	□□ □□	ti-ti-ti-ti ti-ti-ti-ti
azt sem tudom, hova tettem,	□□ □□	ti-ti-ti-ti ti-ti-ti-ti
mondd meg nekem te!	□□	ti-ti-ti-ti tá

Óramutató

Próbáljuk ki az öklös kiszámolót kis körökben, több résztvevővel is! Mutatós órák leszünk: 6 gyerek alkot körbeállva 12 előre tartott ökklével egy óraszámot (az órákat 1-től 12-ig meg lehet nevezni). A mutató a hetedik gyerek, aki beáll középre, és az óramutató járásának megfelelő irányban számol a *Tik-tak, tik-tak, jár az óra* kezdetű mondókával, negyed értékenként egy-egy ökölre mutatva. Amelyik az ökölre (órára) esik az utolsó ütem, az hát mögé kerül. Melyik ököl (óra) marad utoljára? Ő lehet a következő mutató (kiszámoló).

Tik-tak, tik-tak, jár az óra,	□□ □□	ti-ti-ti-ti ti-ti-ti-ti
körbejár a mutatója.	□□ □□	ti-ti-ti-ti ti-ti-ti-ti

TENGERJÁRÓ

Képböngésző

Nézzük meg a nyitó oldalpárt (114–115. o.):

Mi tölti be a képet? (tenger) Mit tesz a tenger? (hullámoz

Mit látunk a hullámok között? (hajót) Milyen hajó úszik a hullámokon? (vitorlás)

Emeljük oldaltartásba a karjainkat, és hullámozzunk, tölts be a termünket is a hullámozás!

Erősödik a szél, csapjanak magasabbra a hullámkarok! Közben erősen dülöngél a hajó: testünkkel dőlünk jobbra-balra!

Kit hoz a hajó? (két indiánt)

Mit hoz a hajó t-vel? (Mi lehet a hajó rakterében? T kezdőhanggal soroljunk szavakat!)

Pl.: tojást, túrót, tepsit, tálat, teát, téglát, tevét, tortát, tamtamdobot stb.

Hajósnóta

Mit hoz a *Hajósnóta*? Olvassuk el Orbán Ottó versét, majd gyűjtsük ki belőle a t-vel kezdődő szavakat! Miből van a legtöbb? Állítsuk őket sorba: tenger, tarajos, télire, túl.

Mit hoz a tenger a hajósnak? Hová indul? Hol hajózik? Mi történt vele?

Miért lehet haragos a hajósokra a tenger?

A gyerekek párban készüljenek fel a vers párbeszédés olvasására! A páratlan versszakok kérdésére a páros versszakok válaszolnak. Az utolsó versszak lehet a kérdezőé, de olvashatják közösen is, mintha a tenger válaszolna.

Felkészülés után hallgassunk meg néhány önként vállalkozó párost!

Tengerkórus

Alkossunk kórusművet a hajósnótából:

- kérdezők szólama (1., 3. vszak)
- válaszolók szólama (2., 4. vszak)
- tengerkórus együtt (5. vszak)

A kórusművet ringatózó mozgással kísérhetjük, mivel a versszakok erős sormetszettel 2-2 ütemre oszthatók (minden versszak azonos ritmusszerkezetű). Így a hullámmozgás fél értékenként (félsoronként) válthat irányt jobbra-balra:

<u>T</u> enger, tenger, <u>t</u> arajos,	□□ □	ti-ti-ti-ti ti-ti-tá
<u>v</u> illámfüstös, <u>v</u> érhabos,	□□ □	ti-ti-ti-ti ti-ti-tá
<u>h</u> ová indul a <u>h</u> ajós?	□□ □	ti-ti-ti-ti ti-ti-tá

Tengerélmény, tengerkép

Eszközигény: Rajzlapok, festék, ecsetek

A tenger ma is félelmetes tud lenni a hajósok számára. Régen, a motorhajók (és gőzhajók) előtt pedig kifejezetten félelmetes volt. Motorral szélcsendben is lehet a vízen közlekedni, és vihar idején is könnyebb a navigáció. A vitorlášhajó viszont ki van szolgáltatva a szél mozgásának, erejének. És bizony gyakran előfordul, hogy a szél túl erős.

Aki viszont a parton nyaral, tengeröbölben lubickol, nem látja ilyen félelmetesnek a tengert. Ki volt már tengerparton? Ki fürdött tengervízben? Ki járt hajóval (komppal) a tenger hullámain? Milyen volt? – Meséljenek a gyerekek a tengerélményeikről!

Majd fessenek le egy tengeri utazást, tengerparti fürdőzést (lehet valóságos vagy elképzelt élményen alapuló), vagy készítsenek róla kollázsképet színes (gyúrt) papírokból!

UTAZÁS, KIRÁNDULÁS

Közlekedési eszközök

Hazánkban nincs tenger, csak egy óriási tó, a Balaton, amit magyar tengernek is szoktak nevezni. A Balatonon is lehet hajózni, vitorlázni, és ott is veszélyes a nyílt vízen viharba kerülni. A Dunán és a Tiszán szintén láthatunk hajókat, uszályokat. Mégis, ha a hazai közlekedési eszközöket vizsgáljuk, nem a hajó áll az első helyen.

Nálunk főleg mivel közlekednek az emberek? Mivel szállítják a sok árut? – Soroljunk szárazföldi közlekedési és áruszállító eszközöket: autó, teherautó, kamion, autóbusz, vonat, tehervonat! Melyiknek mi az előnye, mi a hátránya? Mik a veszélyeik?

Tehervonatok

Láttatok már tehervonatot? Hogy nézett ki? Kb. hány vagonból állt a szerelvény?

Hunyjátok le a szemeteket! Képzeljétek el, hogy egy teherpályaudvaron vagyunk! Hallgassátok meg Miklya Zsolt *Tehervonatok* című versét, és képzeljétek magatok elé a vers képeit, mint egy kis filmet!

A pedagógus olvassa fel a verset, majd kérdezze meg: Mik szerepeltek a versben?

Mit tett az első tehervonat? Mit tett a második? Mit tett a harmadik?

Miért különleges a harmadik vonat várakozása?

Ti mire szoktatok áhítózni? (= Mi az, amire nagyon vágytok?)

Vajon miért pont utasokra vágyott a tehervonat?

Vonatozó

Vonatozzunk a vers ritmusára, ami a jól ismert mondókaritmus, csak a 4 || 4-es sorok két külön sorba vannak törve. A sorváltás is erősíti az ütemező versritmust, és segíti a lépésváltásokat:

<u>T</u> ehervonat,	□□	ti-ti-ti-ti
<u>t</u> ehervonat,	□□	ti-ti-ti-ti
<u>e</u> gyik <u>k</u> ihúz,	□□	ti-ti-ti-ti
<u>m</u> ásik <u>t</u> olat.	□□	ti-ti-ti-ti
A <u>h</u> armadik?	□□	ti-ti-ti-ti
<u>V</u> árakozik.	□□	ti-ti-ti-ti
<u>U</u> tasokat	□□	ti-ti-ti-ti
<u>á</u> hítózik.	□□	ti-ti-ti-ti

Álljanak fel a gyerekek, és előbb csak helyben járjunk: negyed értékenként lépünk jobb és bal lábbal, így egy sorra két lépés jut! Amíg helyben járunk, a karunkat is lendíthetjük a lépés ritmusára.

Kísérjük a sorváltásokat mímés mozgással:

1–2. sor: helyben járás

3. sor: előre lépés

4. sor: hátra lépés

5–6. sor: várakozó állás lépés nélkül

7–8. sor: várakozó állás karokat kitérve

Alkossanak a gyerekek három tehervonatoszlopot egymás mögé állva, karokat az előtte álló derekára vagy vállára téve! A tehervonatok a verset mondogatva, ütemesen lépkedve haladjanak előre, majd hátra (próbálják ki a tolatást is), majd várakozzanak!

Játsszuk el a vershelyzetet is:

- egyik vonat kihúz, előre halad
- másik vonat tolató mozgást végez
- harmadik vonat várakozik, és az utasfülkéje ajtaja kinyílik.

Tatoktatok

Utazott már valaki kisvasúttal? Érezte a talpfák ritmusát, ahogy kattog a vonatszerelvény?
Milyen hanggal lehetne utánozni ezt a ritmust? – Hallgassuk meg a gyerekek ötleteit, a legjobbakat kórusban ki is próbálhatjuk!
Majd próbáljuk ki a „tatok, tatok” szavakat ti-tá-ti-tá ritmussal folyamatosan ismételve!
Zötykölődhetünk is hozzá, mintha a vonaton ülnénk.

Olvassuk fel a gyerekeknek Szabó T. Anna *Tatoktatok* című versrészletét úgy, hogy a szakaszkezdő és -záró félsorokat ők is mondják (intsünk nekik, mint egy karmester)!
A versritmust az ütemhangsúly és időmérték együtt alakítja. A jambikus (ti-tá) löktetés a kattogás alapritmusát adja. A sor eleji hangsúly gyakran rövid szótagra esik, amit úgynevezett dallamemelkedővel (magasabban ejtett hanggal) egyenlítünk ki.

<u>T</u> atok, tatok, <u>h</u> o! <u>v</u> oltatok?	U – U – – – U –	ti-tá ti-tá tá-tá ti-tá
<u>P</u> atakparton <u>mit</u> láttatok?	U – – – – – U –	ti-tá tá-tá tá-tá ti-tá
<u>F</u> ütyültetek? <u>U</u> gráltatok?	U – U – – – U –	ti-tá ti-tá tá-tá ti-tá
<u>T</u> atoktatok.	U – U –	ti-tá ti-tá

<u>T</u> atok, tatok, <u>h</u> o! <u>v</u> oltatok?	U – U – – – U –	ti-tá ti-tá tá-tá ti-tá
<u>K</u> isvonattal <u>k</u> attogtatok?	– U – – – – U –	tá-ti tá-tá tá-tá ti-tá
<u>F</u> orrásvizet <u>k</u> ortyoltatok?	– – U – – – U –	tá-tá ti-tá tá-tá ti-tá
<u>D</u> aloltatok? <u>T</u> átogtatok?	U – U – – – U –	ti-tá ti-tá tá-tá ti-tá
<u>T</u> atoktatok.	U – U –	ti-tá ti-tá

<u>T</u> atok, tatok, <u>h</u> o! <u>v</u> oltatok?	U – U – – – U –	ti-tá ti-tá tá-tá ti-tá
<u>T</u> ábortüzet <u>g</u> yűjtöttatok?	– – U – – – U –	tá-tá ti-tá tá-tá ti-tá

<u>I</u> ndiánost <u>j</u> átszottatok?	- U -- -- U -	tá-ti tá-tá tá-tá ti-tá
<u>K</u> ukoricát <u>p</u> attogtattatok?	U U U - --- U -	ti-ti-ti-tá tá-tá-tá ti-tá
<u>T</u> atoktatok.	U - U -	ti-tá ti-tá

Mitől kattog úgy ez a vers? Hány tatok szólal meg benne?

Olvassák el a gyerekek némán a verset, és keressék a „tatok” szóelemeket, a szavak, sorok végén is! Gyűjtsük ki a -tatok végű szavakat (egy gyerek egy szót olvasson):

voltatok, láttatok, ugráltatok, kattogtatok, kortyoltatok, daloltatok, tátogtatok,
gyújtottatok, játszottatok, pattogtattatok

Gyűjtsünk hasonló, -tatok végű szavakat! Kérdő mondatba is illeszthetik a gyerekek. Pl.:

Vonat után szaladtatok?
Az állomáson fagyiztatok?
A tisztáson fogócskázatok?
Az erdőben sétáltatok?
Madárfüttyöt hallgattatok?

A tatoknak van egy párja (testvére), ami csak egyszer szerepel a versrészletben. Ki találja meg a szót? – Füttyültetek?

Keressünk ehhez hasonló, -tetek végű szavakat is! Pl.:

A túrának örültetek?
Sétálgatva énekeltetek?
Ugye sokat neveltetek?
Út közben eltévedtetek?
És mikor ebédeltetek? Stb.

Tatoktúra

Ha meg tudjuk szervezni, tegyünk egy kis kirándulást, túrázunk a környéken! A túrahelyet lehetőleg kisvasúttal vagy a mellékvonalakon közlekedő kis piros (Bzmot) motorvonattal közelítsük meg! Út közben mehet a tatoktatok zötykölődés (más utasokat nem zavarva).

Keressünk fel egy forrást, patakot, játékra alkalmas ligetet, tisztást! Kóstoljuk meg a forrásvizet! Telepedjünk le, és játsszunk, énekeljünk, beszélgessünk! Ha találunk megfelelő tűzrakóhelyet, és nincs tűzrakási tilalom, gyűjtsünk rőzsét, és rakjunk tüzet!

Játszhatunk indiánost is, pl. nyomkeresőt: Felfedezzük-e valamilyen állat nyomát? Hallunk-e madárhangot? Felismerjük-e valamelyik fát, virágot, gyógynövényt?

Ha nincs lehetőségünk osztálykirándulásra, kérjük meg a gyerekeket, meséljenek családi túraélményeikről, kirándulásaikról!

TEJES DOLGOK

Tejes mondatpiramis

Páronként mondják a gyerekek egymásnak felelgetve az alábbi bővülő mondatokat:

- Túrót ettem.
- Túrós tésztát ettem.
- Tejfölös túrós tésztát ettem.
- Tejet ittam.
- Tejeskávét ittam.
- Tejszínhabos tejeskávét ittam.

Ki milyen ételt szeret, ami valamilyen tejtermékből készül? – Sorolják a gyerekek a kedvenceiket! Van-e köztük olyan, amihez fel kell forralni a tejet? Pl. tejberizs, kakaó.

Mi történhet, ha nem figyelünk oda, és felforr a tej? – Kifut a fazékból. Így szoktuk mondani: kifut. A forrásban lévő tej felemelkedik, és túlcordul a fazék peremén. És mindez olyan gyorsan, hirtelen történik, mint a futás. Ezért mondjuk, hogy kifut.

Tejvers és tejmese

Hogy hová fut a tej, ha már fut? Figyeljük meg László Noémi *Fut a tej* című versében, amit a pedagógus olvasson fel!

Majd idézzék fel a gyerekek emlékezetből, hová futott a tej! Vajon miért futott el?

Hogy került a mesébe? Mit jelent az, hogy „Óperencián túl mászkálni sem áttal”? (= ...mászkálni sem restell)

Olvassák el a gyerekek némán a mesét, és keressenek mesei okot, ami miatt a tej elfuthatott! Pl. előlem – a versbeszélő elől –, hogy ne igyam meg. Mert a tej inkább világot akar látni, mint gyerekgyomrot. Sőt, a mesére is kíváncsi, hogy mi van az Óperencián túl.

Alkossunk közösen mesét, ami az Óperencián túl mászkáló tej kalandját vagy kalandjait meséli el! Ha jó mesélő osztályunk van, és már elég gyakorlatuk van a mesealkotásban, kis csoportokban is alkothatnak mesét a tej kalandjairól. A csoportmesélés párhuzamosan zajlik, és ha van idő, a végén egy-egy szószóló összefoglalhatja a csoportmese lényegét.

Tejképek

Eszközanyag: Tálak, tej, különböző színű ételfestékek, fültisztító pálcák, mosogatószer, méretre vágott akvarellpapír

Izgalmas festési kísérlet a tejkép, ami pedagógus-tapasztalat szerint felkelti a gyerekek érdeklődését, és gazdag szín- és formavilágú eredményt ad.

Tányérba vagy tálba tejet öntünk, és különböző színű ételfestéket csöpögtetünk rá. Majd fültisztító pálcikát mosogatószerbe mártunk, és hozzáérintjük a tejben úszó festékpöttyhöz.

A tejbe mártott mosogatószer a felületi feszültség hatására „szétkergeti” („megfuttatja”) a festéket, amivel változatos formákat hoz létre. A pálcikával „rajzolni” is tudunk, tehát irányíthatjuk, hova menjenek a színek.

Ha a képet rögzíteni akarjuk, előre méretre vágott akvarellpapírt fektetünk a tej tetejére. A lapot lenyomjuk kicsit, hogy mindenütt érje folyadék, pár másodpercig benne tartjuk, majd óvatosan kiemeljük, és félretesszük száradni.

Az ötletadó weboldalon képek és további tanácsok segítenek a munkában.

Kattints ide!

Egy Facebook-bejegyzés tányérképei szintén figyelemre méltóak.

Kattints ide!

Tesóképek

Eszközигény: Rajzlapok, rajzeszközök

Minden gyerek rajzolja le magát és testvérét/testvéreit! A tesókép lehet „beállított”, mint egy műtermi fotó, de ábrázolhatja a testvéreket játék vagy valamilyen jellemző cselekvés közben is.

Akinek nincs testvére, lerajzolhatja magát az unokatestvérével vagy a legjobb barátjával, aki olyan, mintha igazi tesója lenne. Beszélhetünk itt arról, hogy a „testvér” nemcsak vérrokont vagy családtagot jelenthet, hanem olyan szoros kapcsolatot is, ami testvérértékű. A *Példabeszédek* könyvében olvassuk: „van olyan barát, aki ragaszkodóbb a testvérnél.” (Péld 18,24) Az újszövetségi gyülekezetekben kezdettől fogva testvérnek szólították egymást a hívek. Ma is testvérei vagyunk egymásnak Krisztusban.

A vállalkozók mutassák be tesóképeiket, és meséljenek a kép alapján a testvérükről/testvéreikről!

Ikertesók

Nézzük meg a 117. oldal tesóképét: Mit olvashatunk le a rajzról? – Hallgassuk meg a gyerekek válaszait, majd szükség esetén egészítsük ki kérdések alapján:

Mit ünnepel Sára és Lóci? Hány évesek? Ha egyszerre ünneplik a születésnapjukat, az mit jelent?

Az ikertesók úgy hasonlítanak egymásra, mint két... – micsoda?

A kép alapján miben hasonlít egymásra Sára és Lóci? Miben különbözik?

Mit gondoltok, mindig ilyen egyetértésben élnek egymással, mint a képen látható?

Olvassuk fel Miklya Luzsányi Mónika *Ikertesók* című történetének első részét, eddig a mondatig: „És ez lehet jó, de lehet rossz is.”

Kérjük meg a gyerekeket, soroljanak jó és rossz dolgokat, ami a testvérkapcsolatból következik! Ha vannak az osztályban ikrek, és szeretnének beszélni róla, hallgassuk meg először őket!

Majd folytassuk a felolvasást a történet végéig! Gyűjtsük össze, mi minden volt jó abban, hogy Sára és Lóci testvérek! Milyen lehet egy testvérvihar?

Tesóhelyzetek

A történet alapján és saját tapasztalatból is sokféle szituáció képzelhető el a testvérek között. A gyerekek kis csoportokban találjanak ki konkrét helyzeteket, ami jellemző a testvérek kapcsolatára! Válasszanak ki egy élethelyzetet, és készüljenek fel a dramatikus előadására! A szituációban nemcsak a testvérek szerepelhetnek, hanem szükség szerint szülők, barátok, osztálytársak, pedagógus stb. is.

Felkészülés után mutassák be a csoportok az élethelyzeteket, majd beszéljünk a látottak alapján a testvérkapcsolat napos és árnyas oldaláról!

Tesóteszi

Az osztályban mindenki válasszon magának egy párt, akit szívesen elfogadna testvérének (legalább egy játék erejéig). Szerephelyzetben megkockáztathatjuk a lány-fiú párokat is: a kislány lehet Sára, a fiú Lóci.

A tesópárok végezzenek kooperációs feladatokat. Pl.:

- Sétálás, csellengés kézen fogva vagy egymás vállát átkarolva
- Futás, ugrálás kézen fogva vagy egymás vállát karolva
- Tornaszekrényen átmászás egymást segítve
- Séta, egyensúlyozás egyenes vagy ferde padon, pad merevítő gerendáján, a pár egyik tagja a talajról segít a másiknak.

Rendezhetünk tesó-sorversenyt is. A tesópárokat osszuk két csoportra, a gyerekek párokban álljanak be egymás mögé! A kijelölt szakaszt minden tesópárnak együtt kell megtennie kézfogással vagy egymás vállát átkarolva. Amíg a kijelölt szakaszt megteszik, nem szakadhatnak el egymástól. (Ha mégis megtörténik, akkor az elszakadás helyétől meg kell ismételniük a mozgást.) Javasolt mozgásformák:

- séta
- futás
- hátrafelé járás
- páros lábon ugrás
- fél lábon ugrás
- óriásjárás (pipiskedve, felemelt karokkal)
- törpejárás (guggolva)

Vicces és mulatságos megoldás, ha a tesópároknak egy-egy felnőtt méretű felsőruhába öltözve (kabátban, zakóban, kardigánban stb.) kell a kijelölt távon együtt haladni. A beöltözés úgy történik, hogy a két tesó szorosán összefogódnak, majd egyik a jobb, másik a bal ruhaujjba bújtatja be a kezét. A stafétaátadás is beöltözéssel történik. A vállra dobott ruha még nem beöltözés.

Testvérkarkötő

A gyerekek hármás vagy négyes fonással készítsenek a testvérüknek vagy testvéreiknek karkötőt! A fonáshoz vastag fonalat, vékony szalagot vagy hasított bőrszíjat használhatunk. Válasszanak olyan színeket a gyerekek, amelyeket a testvérük szeret! Ha nincs testvérük, akkor az unokatestvérük vagy a legjobb barátjuk számára készítsenek karkötőt! A fonás leírása képekkel illusztrálva elérhető a Gi-Tár weboldalán.

Kattints ide!